

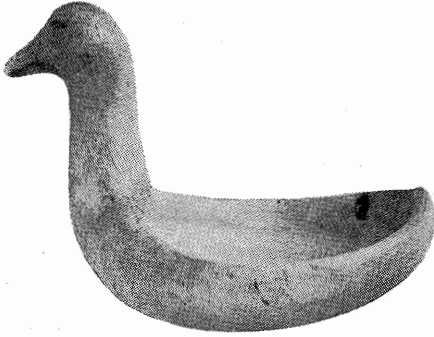
Hanho eli koussa

Kansallismuseon virkamiehenä tekemällään tutkimusmatkalla tapasi Ilmari Manninen v. 1929 Ylitorniosta piimäkauhan, jossa oli linnunpäättä muistuttava varsi (kuva 1). Esine ei ollut vanha, mutta se kiinnitti kouliutuneen museomiehen huomiota. Se oli valmistettu v. 1924, ja tekijän oman käsityksen mukaan kauha kuvasi "haapanaa eli suorsaa": linnun päähän oli punavärillä maalattu nokan rako ja silmätkin. Kauhaa oli käytetty eräällä kesäkentällä piimän ammentamiseen suuresta saavista.

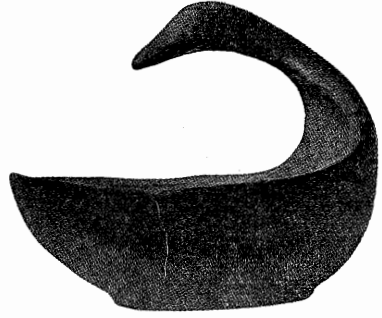
Myöhemmin Manninen totesi Kansallismuseon kokoelmiin ennestään kuuluvan kolme samantapaista kauhaa, jotka oli saatu Tamme-
lasta, Hollolasta ja Urjalasta. Kirjallisuudesta hän tunsi näiden lisäksi vielä yhden, Kempeleen pitäjistä peräisin olevan. Havainnoistaan viehättyneenä Manninen kirjoitti Suomen Museoon tutkielman¹, jossa hän yhdistää linnunpääkauhat hanhea jäljitteleviin puuvateihin, jollaisia Pohjois-Pohjanmaan murteissa nimitetään *hanhoiksi* eli *hanhikoiksi*. Edelleen U. T. Sireliukseen nojautuen² Manninen yhdistää hanhot ja yleensä linnunmuotoiset astiat vastaaviin skandinaavisiin esineisiin ja toteaa yhtäläisyyden perustuvan myös nimeen (ruots. *ölgås*). Ainoan Itä-Suomesta, Suojärven pitäjistä tuntemansa esineen hän katsoo liittyvän isovenäläisten suosiimiin linnunpäävateihin. Skandinaavisilla ja venäläisillä linnunmuotoisilla maljoilla Manninen arvelee olevan esihistoriallisiin suhteisiin perustuvaa yhteyttä. Sen sijaan hän jättää avoimeksi kysymyksen, millä tavoin Tyrolista ja Ranskan alpeilta Savoysta tavat-

¹ I. Manninen: Suomalaiset kansatieteelliset linnunpääkauhat ja -vadit. Suomen Museo 1929, s. 72—79.

² U. T. Sirelius: Suomen kansanomaista kulttuuria I, s. 344.

Kuva 1. Ylitorniolainen, v. 1924 tehty piimäkauha (KM 7201:215).

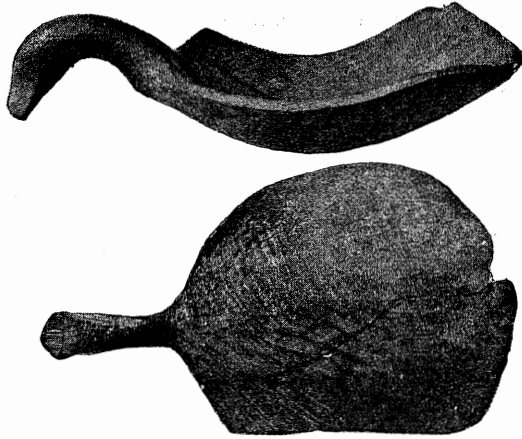

Kuva 2. "Ölgäs", Jämtlanti (Fataburen 1923).

tavat linnunpääastiat liittyvät toisiinsa, "vaikkakin aate ja tarkoitus savoylaisilla suola-astioilla ja venäläisillä suolasorsilla on sama".

Pohtiessaan linnunmuotoisten astioiden syntyä Manninen päättelnee, että "Pohjois-Pohjanmaan murteessa esiintyvä *hanho*, *hanhikko* on alkuaan merkinnyt juuri linnunpääastiaa, nimenomaan hanhea jäljittelevää". Päätelmänsä tueksi hän kehittelee typologisen sarjan, kuinka "alkumuodosta" eli selvästi hanhenmuotoisesta astiasta on eri väliasteiden kautta päädytty tavalliseen kaksikorvaiseen vatiin, jossa "ei vadin korvien erilaisuudella enää voinut olla tietoista tarkoitusta — — minkä vuoksi ruvettiin pian molemmat korvat tekemään yhtäläisiksi. — — Kun ne päistään katkaistiin jyrkästi, ei niissä enää mikään muistuttanut kehityksen lähtökohtaa. Vain nimi *hanho*, *hanhikko*, siitä eräissä tapauksissa kertoi".

Usko metodiin saattaa vangita lahjakkaankin tutkijan mielikuvituksen. Tässä tapauksessa Manninen tuli luoneeksi typologisen kehityssarjan, joka ei kestä kriittillistä tarkastelua. Hänen esittämänsä typologisen kehittelyn johdosta voidaan nimittäin tehdä seuraavat huomautukset: Jos kerran linnunpäästä muistuttavat astiat palautuvat esihistorialliseen perinteeseen saakka, mikä tällöin jää kuvitellun kehitysprosessin arvoksi, kun "alkumuotoa" vastaava esine voidaan luoda uudelleen vielä 1920-luvulla? (Vrt. ylitorniolainen piimäkauha, kuva 1.) — Mistä syystä on oletettava, että sellaisella kaksikorvaisella puuastialla, jossa on kädensijat, mutta joka ei muistuta lintua, yleensä täytyisi olla lähtökohtanaan hanhen muotoinen esine? — Voidaan myös kysyä, minkä vuoksi jälkimmäi-

Kuva 3. Pielisjärveltä löydetty kivikautinen, sembramännystä tehty sorsanpäälusikka. Aineksensa vuoksi tuontitavaraa joko Uralilta tai Koillis-Venäjältä (Aarne European: Uusia kivikauden taidelöytöjä, Suomen Museo 1929).

sen, primitiivistä taideaistia tyydyttävän esineen pitäisi olla käytännön esinettä vanhempi? Eikö asetelma olisi teoreettisesti ajattelun helpompi kuvitella päinvastaiseksi eli sellaiseksi kehityssarjaksi, jonka alkupäässä olisi yksinkertainen arkiesine, taiteellisia arvoja sisältävä tulos sarjan loppupäässä?

Lähellä luontoa elävä ihminen, kuten esim. metsästäjä, tuntee eläimen anatomian niin tarkoin, että hän kykenee sitä ilmentämään vähin keinoin, kuten mm. esihistorialliset eläimenpääaset ja tällä vuosisadalla tehdyt siperialaiskansojen luupiirokset osoittavat. Ymmärtääkseni pysymme turvallisella maaperällä, jos yksinkertaisesti selitämme myös linnunpääaiheisten astiaimme olevan semmoisinaan primitiivisen luonnontaitteen ilmauksia. Niille ovat sukua 1800-luvulla veistetyt eläimenpääkoristeiset länget yhtä hyvin kuin varhaiselle kivikaudelle palautuvat taideteokset. Kansantaide voi eräissä tapauksissa välittää muodon tajuamisen perinnettä aina esihistorialliselta ajalta saakka, toteaa Onni Okkonen ³, ja lähellä luontoa elävä metsästäjä voi kyetä luomaan naturalistista eläintaidetta, todistaa Andreas Lindblom.⁴ Tältä pohjalta ja vain tältä pohjalta

³ Onni Okkonen, Suomen taiteen historia, s. 23.

⁴ Andreas Lindblom, Sveriges konsthistoria II, s. 635—636.

voimme rinnastaa kivikautisen puunveistotaiteen 1900-luvun kansantaiteeseen eli esimerkiksi Pielisjärven kivikautisen sorsalusikan ylitorniolaisen Jaakko Riihisen vuonna 1924 valmistamaan hanhikkoon.

*

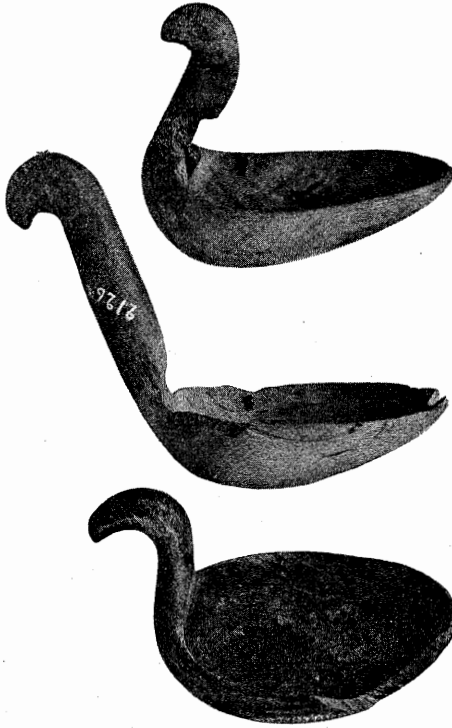
Kustaa Vilkuna on eri yhteyksissä tyhjentävästi selvittänyt Ruskon Hujalan kylän ”kinkerikannun” historian ja yhdistänyt esineen Varsinais-Suomesta tunnettuihin nimipäiväkesteihin, ”kousilla käymiseen”, ”kousien maksamiseen” ja itse kestitykseen (”juoda kousaa”, ”antaa kousaa”).⁵ Tavan levinneisyyden perusteella hän toteaa *kousa* sanan merkityksen laajentumisen juoma-astiasta nimipäiväpitoihin tapahtuneeksi Lounais-Suomessa. Nimipäiväkousien juontia hän pitää mahdollisesti länsimaisena peruna, mutta huomauttaa: ”— se ei kuitenkaan selitä itse kousan, sarvihaarikan alkuperää, sillä Pohjois- eikä Keski-Euroopasta emme ainakaan toistaiseksi tunne sellaisia astiatyyppejä, joista erimuotoiset kousat olisivat vaikeuksitta johdettavissa.” Edelleen hän viittaa siihen, että kousastian vanhimmasta alkuperästä voisi ehkä saada jotakin selville kohdistamalla esineellisten tutkimusten ohessa tutkimukset *kousa* nimen alkuperään.

Varsinaissuomalaisten nimipäiväkemujen kousa-astian alkuperä selittyy mielestäni luontevasti, jos käsitämme sen samanlaatuiseksi esineeksi, jota tarkoitetaan alussa kuvaillulla *hanholla* eli *hanhikolla*.

Kädensijoistaan linnunpääaiheihin koristeltuja puuastioita, kauhoja, pahkakuppeja ja puuvateja, tunnetaan myöhemmän selvitteilyn perusteella Lounais-Suomesta, Etelä-Pohjanmaalta ja Pohjois-Pohjanmaalta Lappiin saakka.⁶ *Hanho* (*hanhikko*) nimitys on tyypillisesti keskipohjalais-pohjoispohjalainen (Haapajärvi, Nivala, Ylivieska, Oulainen, Merijärvi, Vihanti, Hailuoto, Kemi, Alatornio, Simo, Tervola, Pudasjärvi, Taivalkoski, Kemijärvi, Rovaniemi, Kittilä, Sodankylä). Tavallisesti tällaista kaksikorvaista puuastiaa käytettiin ruokapöydässä piimä- ja maitoastiana (Hailuoto). Se oli veis-

⁵ Kustaa Vilkuna: Varsinaissuomalaisten kansanomaisesta taloudesta, s. 180—182; sama, Juhlakousat. Kalevalaseuran vuosikirja 16 (1936), s. 261—275; sama, Die Kosa, eine nordische Festschale. Acta Ethnologica 1936, s. 17—33.

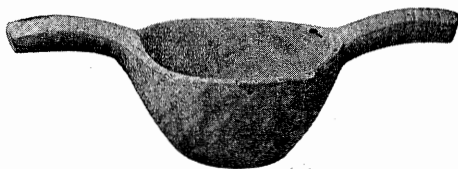
⁶ Veera Vallinheimo: Suomalaiset linnunmuotoiset juoma-astiat. Kalevalaseuran vuosikirja 35 (1955), s. 357—367.

Kuva 4. Ylinnä maitokauha Tammelasta (KM B 1001), keskellä *piimänaappi* Holololasta (KM B 2126), alinna maitokauha Urjalasta (KM B 2063).

tetty koivunpahkasta (Pudasjärvi, Ylivieska, Sodankylä); samaniminen astia saattoi olla yksikorvainen (Alatornio). Kittiläläinen hanho selitetään yksi- tai kaksikorvaiseksi puuastiaksi, jossa pidettiin keittoa, esim. velliä, ”jota useasti vain ryypättiin hanhosta” (Laina Syrjänen 1931). Rovaniemellä ”hanhoksi on sanottu semmoista puuastiaa, jolla on tuotu lihoja keittoon” (Leevi Misikangas 1935).⁷ Viimeksi mainitussa käytännössä hanho lähenee lappalaisten ruoka-astiana, liha- t. kalakaukalona käyttämää latteaa puukaukaloa, *kaaraa*.

⁷ Viittaukset kansankielestä todettuihin esiintymiin perustuvat Sanakirjäsäätiön aineistosta saatuihin tietoihin.

Kuva 5. "Surmjölkskoppi" Pietarsaaresta
(KM B 2843).

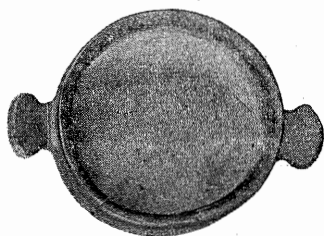

Kuva 6. *Stooppi* Merikarvialta
(KM B 708).

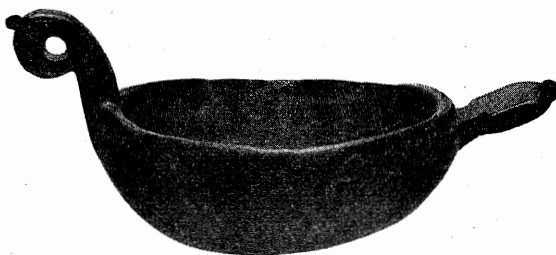
Erityisen mielenkiintoista on panna merkille, että linnunmuotoisten puuastioiden perinne on jatkunut hopeisissa esineissä. Suomesta tunnetaan useitakin tämmöisiä hopea-astioita jo 1600-luvulta. Yhden sellaisen valmistajaksi tiedetään Johan Michelsson Hollst, joka toimi kultaseppänä Turussa vv. 1637—1641. Toisen valmistaja on kultaseppä Christoffer Bonstorff, joka oli ollut kultasepänkiskälinä em. Johan Hollstin työpajassa Turussa ja jonka tiedetään toimineen itsenäisenä kultaseppänä Oulussa vuosina 1641—47. Kolmas hopeinen lintumalja tiedetään Augustus Rudolphus -nimisen oululaisen kultasepän (1694—1695) korjailemaksi. V. 1797 valmistetun "lappalaiskupin" (lappkopp) tekijä on torniolainen kultaseppä Nils Frantzleben. Viimeksi mainittu oli syntynyt Torniossa v. 1735, työskennellyt viisi vuotta Tukholmassa, elänyt elämänsä loppuvuodet Torniossa, missä hän oli 1780—90-luvuilla raatimiehenä ja kuoli v. 1802. Kaikista näistä astioista on Tyra Borg "Guldsmeder"-teoksessaan, josta yllä olevat tiedot on saatu, käyttänyt ruotsinkielistä nimitystä *kåsa*.⁸

Lounaissaomalaisella murrealueella voidaan *kousa* sanan todeta tarkoittavan seuraavanlaisia esineitä: äyskäri (Forssa), vesikuppi,

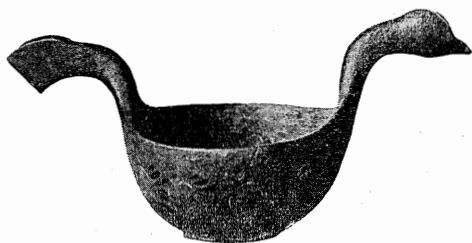
⁸ Tyra Borg: Guldsmeder i Finland, s. 47, 391, 378.

Kuva 7. Heinäniityllä särvin-
astiana käytetty hanha eli
hanho Nivalasta (KM B 2647).

Kuva 8. "Fåglin" Närpiöstä (KM B 3534).

Kuva 9. Venäläinen hanho (skobkaf)
(I. Manninen: Suomen Museo
1929, s. 78).

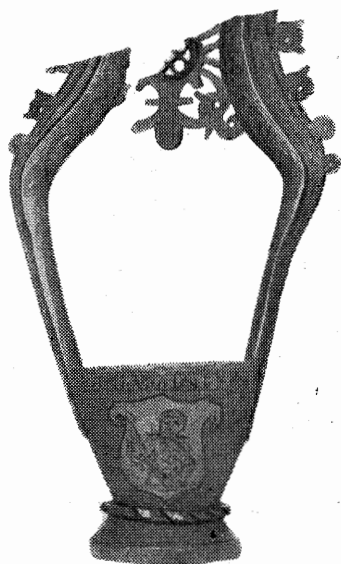
Kuva 10. Norjalainen juomamalja
(I. Manninen: Suomen Museo
1929, s. 78).

jolla pistetään vettä ämpäristä (Kalanti), piimänaappu (Nousiainen), tavallinen vedenottoastia, vesisaavin syrjällä riippuva vesinappo (Vihti). Mielenkiintoisia erikoismerkityksiä sisältää Kangasalta saatu tieto, jonka mukaan *pyhäkoosa* tarkoittaa juhlaruokaa ("Se Matin Riika käy aina loppuviikolla pyhäkoosaa hajeskelemassa"). Siihen katsoen, että pohjoissuomalaisessa hanhossa pidettiin lihaa, joka on talonpoikaisessa ruokapöydässä ollut arvostettua herkkua, voimme kuvitella Kangasalan murteen "pyhäkoosan" sisältävän myös juuri hanhoa vastaavan astian merkityksen. Lammilta on muistiin merkitty lause: "Toiks sää mitien kirkonkoosaa tullessass?" — Kysymys viitanee niihin hyviin antimiin, ruokaan tai juomaan, joita kousasta oli totuttu nauttimaan, ehkä tässä tapauksessa kirkonkylässä käyneeltä odotettuihin tuliaisiiin. Kiinnitettäköön huomiota myös siihen, että hopeisia lintumaljoja on tietenkin valmistettu juhlatilaisuuksia, ei arkikäyttöä varten.

Itse *kousa* sana on tuottanut kielentutkijoille päänvaivaa. Jo Thomsen oletti (BFB 184), että *kousa*, *kousi* sanan originaali on liettuasta venäjän kieleen lainattu sana *kovš*, jonka deminutiivijohdannaisesta (кóвшик) on itämurteihimme saatu vesikauhaa, ammennusvälinettä (Schöpfkelle) merkitsevä sana *kousikka*. Mikkola on huomauttanut (Ber. 121) *kousa*, *koosa* sanan esiintymisestä Länsi-Suomessa, mikä seikka viittaisi lainan vanhuuteen ja edellyttäisi pikemmin venäläisen *o:n* korvaamista *a:lla*. Kalima ottaa huomioon, että sanan lounaismurteiset merkitykset 'kestit' (käydä kousilla, mennä kousille, maksaa kousia) ja 'kesteissä nautittava' (juoda kousaa, antaa kousaa) ovat helposti johdettavissa kolmannelta merkityksestä 'vesikuppi, kupponen, ammennusastia', joka sekin tavaataan Lounais-Suomen murteissa. Nojautuen Vilkunaan siinä, ettei juhlakousan taiteellisesti pitkälle kehittänyt muoto todista vierasta vaikutusta, Kalima ottaa huomioon sen mahdollisuuden, että *kousa* on suorastaan idästä päin tullut venäjän *kovš*, joka on lainautunut suhteellisen myöhään hyvin monelle taholle. Mikkolan mukaan *kousa*, *koosa* juhlapäivän maljan merkityksessä on saatu ruotsin murteiden *kosa* sanasta, jolla on merkityksiä 'liten kopp eller tumlare helst med tvenne vågråta öron, af metall eller trä, som nyttjas i st. f. brännvinglas, skål af silfver med vågråta öron, skopa, öskar'.

Näyttää siltä, että itämurteiden *kousikka* on pidettävä erillään lounaismurteidemme *kousasta*. Thomsenin ja Kaliman selitys, että kysymyksessä on venäjän kielestä saatu lainasana, pätee edellisen, mutta ei välttämättä jälkimmäisen suhteen. Sanojen merkityskin on erilainen. Itämurteiden *kousikka* ei tarkoitakaan varsinaisesti astiaa, vaan kädensijallista ammennusvälinettä, esimerkiksi kauppiaan käyttämää peltistä työkalua, jolla hän käsittelee jauhoja, suoloja, ryynejä jne.⁹ Tästäkin syystä itämurteiden *kousikka* vaikuttaa lainasanana myöhäiseltä. Uskottavalta tuntuu Mikkolan selitys, että länsimurteiden *kousa*, *koosa* on samaa juurta kuin ruotsin *kosa*. Myös Y. H. Toivonen on myöhemmin yhdistänyt lounaismurteiden vesikuppia, nappoa ja nimipäiväkestitystä merkitsevän *kousan* nykyruotsin *kåsa* sanaan (murt. *kå*, *kosa*, *köus* 'malja', 'kauha', 'nappo'). Kun *kousa* on Toivosen mukaan edelleen yhdistettävissä nykytans-

⁹ Tästä on kirjoittajalle dos. Veikko Ruoppila huomauttanut.

Kuva 11. Västervikin museoon kulkeutunut, suomalaisten aatelisukujen vaakunoilla koristettu juhlakousa (Kotiseutu 1951, s.51).

kan murteisiin (*kous, kouse*) ja se sitä tietä palautuu keskialasaksaan (*kose-beker* 'vieraspitojen lopussa juotu malja')¹⁰, on myös varsinaissuomalainen kousan juonti tullut juhlatapana luontevasti asetetuksi omaan kulttuurihistorialliseen yhteyteensä. Se on niitä omalaatuisia kansankulttuurin ilmentymiä, jotka liittävät Varsinais-Suomen keskieurooppalaiseen kulttuuripiiriin.

Miten tämä kysymys liittyy kuusenjuurikkaasta veistettyyn komean koristeelliseen haarikkaan ja toiselta puolen linnunmuotoiseen astiaan eli hanhoon? — Kun Olaus Magnus piirrätti "Carta marinaansa" vuonna 1539 Lounais-Suomen kohdalle tämän uljaan haarikan kuvan, hän tekstautti astian viereen sen nimeksi KOSA. Sen jälkeen kun tämä erikoislaatuinen puuesine alkoi kiinnittää tutkijaimme huomiota, sitä on totuttu nimeämään *kousaksi* tai *koosaksi*. Esimerkiksi U. T. Sirelius kuitenkin toteaa ensi kerran

¹⁰ Suomen kielen etymologinen sanakirja II.

Kuva 12. Oululaisen kultasepän Christoffer Bonstorffin (1641—1647) valmistama "hopeakousa" (Tyra Borg: Guld- och silversmeder, kuva 215. Esine Kansallismuseon kok.).

Ruskon haarikasta kirjoittaessaan ¹¹, että sitä nimitettiin paikallisen kielenkäytön mukaan "kinkeri- eli sahtikannuksi" eli "kinkerihaarikoksi". Kansanmurteista ei ole olemassa tietoja, että nimenomaan vain tällöinen sarvihaarikka olisi ollut nimeltään *kousa*. Sarvihaarikoiden palautuminen vähintään 1500-luvun varsinaissuomalaiseen perinteeseen on todettu tosiasia. Mutta ne ilmeisesti edustavat paikallisen tapakulttuurin huipentumaa, jonka takana on erikoislaatuista haarikkaa vielä vanhempi, juhliin kuuluva juomaperinne. Auvo Hirsjärvi on mielenkiintoisella tavalla huomauttanut, että sarvihaarikoita on ollut muunkin tyyppisiä kuin Ruskon haarikan mallisia.¹² Hän on mielestäni pätevällä tavalla osoittanut, että Vampulan kirkosta piirroksena tunnettu fragmentaarinen kousa on alkuaan ollut linnunmuotoinen yksipuinen astia. Hirsjärven kanssa en voi olla samaa mieltä siinä suhteessa, että linnunmuotoinen yksipuinen astia ja mahdollisesti keväiseen ohrankylvöjuhlaan tuorein lehvin koristeltu kaksikorvainen kimpiharikka olisivat olleet Ruskon kinkerikannun tapaisten juhlahaarikoiden suoranaisia esikuvina. Mielestäni on toistaiseksi tyydyttävä toteamaan, että linnunmuotoinen astia eli hanho edustaa sarvihaarikoita vanhempaa kantaa. Van-

¹¹ U. T. Sirelius: Ruskon kinkerikannu. Kalevalaseuran vuosikirja 7 (1927), s. 214—218.

¹² A. Hirsjärvi: Vakkasuomalaisen olutkoosan alkujuuria, Suomen Museo LI (1944), s. 46—63.

haan juhlatapaan kuulunut perinne, johon on liittynyt alkukantaiselle kansantaiteelle ominainen, kaunismuotoinen astia, on varsinais-suomalaisissa nimipäiväkousissa säilyttänyt linnunmuotoisen astian nimen nähtävästi siitä syystä, että keskieuropalaista tapakulttuuria edustava perinne ja samalle suunnalle palautuva juomamaljaa merkitsevä *kousa* on kansanetymologisesti yhdistetty ruotsin hanhea merkitsevään *gås* sanaan. Suomen murteissa on *koosa* sanalla myös merkitys 'hanhi', kuten Ida Salin Siikajoelta selittää (1934). Verm-lannin suomalaismurteissa *kousi* on merkinnyt lintua, tosin jotakin muutakin kuin hanhea: "Hanhit ne on pienempiä (kuin kousit)." Kun lisäksi ruotsissa on tapahtunut sellainen rinnakkainen kehitys, että *gås* merkitsee myös astiaa (esim. *ölgås*), tätä taustaa vasten katsottuna tuntuu varsin luonnolliselta, että pohjalaimurteissa esiintyy lounaismurteiden linnunmuotoista astiaa merkitsevän *kousan* kansanetymologisena käänkösvastineena *hanho*. Kehityksen taustana on luontaisesti syntynyt, ikivanhaan perinteeseen palautuva linnunmuotoinen astia, johon liittynyttä juhlaperinnettä ilmentävät loppuksi Lapin asukkaiden suosimat, kultasepäntaidon historiaan kuuluvat hopeiset linnunmuotoiset vadit.

TOIVO VUORELA: *Hanho* und *kousa*

Der Aufsatz gilt den vogelförmigen Holzgefäßen, die in den finnischen Westmundarten u. a. *hanho* genannt werden. Diese Benennung ist eine Ableitung aus dem fi. Wort *hanhi* (= Gans). Der finnische Forscher Ilmari Manninen hat einmal zu erklären versucht, ein solches, einer Gans ähnliches Gefäß sei uralten Ursprungs und als Ergebnis typologischer Entwicklung sei daraus eine mit zwei Ohren versehene Holzschüssel entstanden, wobei nur der Vogelname an den eigentlichen Ursprung erinnere. Verf. lehnt am Anfang seines Aufsatzes diesen Versuch einer typologischen Erklärung ab und weist nach, dass es sich zwar um ein Erzeugnis alter Volkskunst mit Anknüpfungspunkten an die prähistorische Überlieferung handelt, dessen Herstellung aber noch in diesem Jahrhundert u. a. in Finnland nicht unbekannt war.

Aus Südwestfinnland kennen wir die schon von Olaus Magnus erwähnten dekorativen Trinkgefäße (eine Art Humpen), die im 15. Jahrhundert u. a. zwecks Ausfuhr nach Schweden angefertigt wurden. Kustaa Vilkuna verbindet diese "Kosa-Becker" mit den im südwestlichen Finnland üblichen Namenstagsfeiern, wobei es gebräuchlich war, die Gäste mit Getränken zu bewirten (*juoda kousaa* = kousa trinken). In den südwestfinnischen Mundarten bedeutet *kousa* auch ein Gefäß ('Wasserkrug, Näpfchen, Schöpfgefäß'), das Wort wird jedoch

nicht für künstlerisch geschnitzte Trinkgefäße gebraucht. Die Etymologie des Wortes *kousa* an sich ist unklar gewesen. Es ist u. a. erklärt worden, dass es entweder ein slawisches Lehnwort (< russ. *kovš*) oder aus dem Schwedischen herzuleiten sei (schwed. *kosa*). Das Wort kommt sowohl in den West- als in den Ostmundarten Finnlands vor. Verf. pflichtet der Auffassung bei, das Wort sei nur in den Ostmundarten junges russisches Lehngut, wo auch seine Bedeutung eng umrissen ist (modernes, aus Metall hergestelltes Schöpfgefäß). Er schliesst sich der Meinung an, zu der seines Erachtens auch der Sprachforscher Y. H. Toivonen gekommen war — dass nämlich das Wort *kousa* der südwestfinnischen Mundarten mit dem schwedischen *kåsa* ('Schüssel, Kelle, Napf') in Verbindung zu setzen ist, auf welchem Wege es weiterhin mit den neudänischen Mundarten (*kous, kouse*) und ferner mit dem Mittelniederdeutschen verknüpft werden kann (mnd. *kosebeker* 'am Schluss eines Gastmahles geleerter Becher'). Die endgültige Auffassung des Verf. ist, dass die auf mitteleuropäische Sittenkultur zurückgehende Trinkweise in Südwestfinnland älter sei als die dabei gebräuchlichen dekorativen Trinkgefäße aus dem 15. Jahrhundert. Die dieser Tradition entsprungenen ältesten Gefäße waren wahrscheinlich vogelförmig, wovon in der Benennung der südwestfinnischen Namenstagsfeiern eine Reminiszenz erhalten ist. Es kann sein, dass das ins Niederdeutsche zurückgehende Lehnwort später mit dem schwedischen, ebenfalls ein Gefäß bedeutenden Wort *gås* (= Gans) zusammenfiel. In den finnischen Westmundarten gibt es eine entsprechende Übersetzung: die Ableitung des Wortes *Gans* = *hanhi* > *hanho*. Der Brauch, bei festlichen Gelegenheiten vogelförmige Gefäße zu benutzen, ist bis unter die Einwohner Lapplands verbreitet gewesen, bei denen im 17. Jahrhundert hergestellte vogelförmige Silberschalen vorgefunden wurden.